

Ομιλία του Πρύτανη, Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη για τη Γενοκτονία των Αρμενίων Κυριακή, 23 Απριλίου 2017

Φίλες και φίλοι,

Η 24^η Απριλίου έχει καθιερωθεί ως ημέρα μνήμης της γενοκτονίας των Αρμενίων. Πρόκειται για μία ημέρα κατά την οποία η ανθρωπότητα καλείται να θυμηθεί το βίαιο προσωπείο της. Καλείται να θυμηθεί θύτες και θύματα, όχι για να «δακτυλοδείξει» μια εθνικότητα ή έναν λαό για τα εγκλήματα του παρελθόντος του, αλλά για να υπενθυμίσει ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο σημαντικό από το σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σεβασμό και την αποδοχή του διαφορετικού.

Σύμφωνα με τη Διακήρυξη του ΟΗΕ, όπως υιοθετήθηκε την 9η Δεκεμβρίου του 48, γενοκτονία θεωρείται «μια από τις ακόλουθες πράξεις που λαμβάνει χώρα, είτε σε καιρό ειρήνης, είτε σε καιρό πολέμου, με στόχο την ηθελημένη καταστροφή ή τον αφανισμό ενός μέρους ή μιας ολόκληρης εθνικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας ανθρώπων, την πρόκληση σοβαρών σωματικών ή ψυχολογικών τραυμάτων σε μέλη της ομάδας, την ηθελημένη επέμβαση στις συνθήκες ζωής των ομάδων αυτών, με στόχο τον φυσικό αφανισμό τους, την επιβολή μέτρων με στόχο τον εμποδισμό των γεννήσεων εντός της ομάδας αυτής και τέλος τη βίαιη μετατόπιση παιδιών από την ομάδα αυτή σε μια άλλη ομάδα ανθρώπων».

Απαγωγές γυναικών, βίαιοι εξισλαμισμοί, λεηλασίες περιουσιών, δολοφονίες συνθέτουν το αποτρόπαιο σκηικό της γενοκτονίας των Αρμενίων. Το Μεγάλο Έγκλημα (Metz Yeghern) του 1915-1916 αποτελεί για τους Αρμένιους εθνική συμφορά και για την ανθρωπότητα ιστορικά βεβαιωμένη γενοκτονία, που όπως αναφέρει χαρακτηριστικά στο βιβλίο του *Αδερφά έθνη εν μέσω θυέλλης: Αρμένιοι και Έλληνες στις μεγάλες κρίσεις του ανατολικού ζητήματος (1856-1914)* ο Καθηγητής Ιωάννης Χασιώτης, αποτέλεσε κακό προηγούμενο, αν όχι πρότυπο, για ανάλογες ή και φρικαλεότερες μεταγενέστερες εθνοκαθάρσεις.

Ο Τούρκος Καθηγητής ιστορίας Taner Akcam του Πανεπιστημίου Clark των ΗΠΑ σε ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Κύπρου τον Απρίλη του 2015 τόνισε: «Η γενοκτονία των Αρμενίων δεν ήταν απλά μια τυχαία μεγάλης έκτασης πράξη κάποιων ατάκτων ή μη ελεγχόμενων στρατιωτών, ήταν μια επιστημονικά οργανωμένη προσπάθεια, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα, ακόμη και τα μαθηματικά της στατιστικής, για την εξόντωση και τον αφανισμό ενός ολόκληρου λαού, οι ιστορικές αποδείξεις είναι αδιαμφισβήτητες». Δεν υπάρχει τέλειο έγκλημα.

Ειδικά για το νησί μας, η ημέρα αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς στενοί ιστορικοί δεσμοί αιώνων ενώνουν τις δύο χώρες, την Αρμενία με την Κύπρο. Ας μην ξεχνάμε την βόρεια θάλασσα μας, την λέγαμε και την λέμε «το πέλαγος της Κιλικίας». Η αρμενο-κυπριακή κοινότητα έχει να επιδείξει πλούσιο έργο στην, οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή του τόπου.

Φίλες και φίλοι,

102 χρόνια συμπληρώνονται φέτος από τη γενοκτονία των Αρμενίων από την Οθωμανική κυβέρνηση. Όταν η προσοχή της Δύσης ήταν στραμμένη στα αιματηρά μέτωπα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, στην Οθωμανική αυτοκρατορία λάμβανε χώρα η εθνοκάθαρση του 1915 με σκοπό την «τελική λύση» του αρμενικού ζητήματος.

Η γενοκτονία είναι ένα οργανωμένο έγκλημα με συγκεκριμένες στοχεύσεις και τρομακτικά αποτελέσματα. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα. πώς αποτρέπουμε την επανάληψη πρακτικών εθνοκάθαρσης;

Η απάντηση δεν είναι απλή. Υπάρχουν όμως πολλά που μπορούν να γίνουν έχοντας στο επίκεντρο τον άνθρωπο και το σεβασμό της ίδιας της ανθρωπίνης ζωής.

Μέσα από την παιδεία και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης μπορούμε να αποσοβήσουμε αντίστοιχα εγκλήματα, να διασφαλίσουμε την ειρήνη και την ασφάλεια. Επίσης μέσα από την αναγνώριση και καταγραφή της ιστορικής αλήθειας, μέσα από την αντικειμενική εξιστόρηση των συμβάντων και την αποδοχή τους, τόσο από την εθνική κοινότητα που υπέστη την καταστροφή, όσο και από την ομάδα που προκάλεσε το έγκλημα, μπορεί να επέλθει ενός είδους δικαίωση για αυτούς που χάθηκαν και να επέλθει η συμφιλίωση των επηρεαζόμενων μερών.

Η μη αποδοχή της γενοκτονίας από αυτούς που την διέπραξαν, και συγκριμένα το Τουρκικό κράτος, διαιωνίζει το ιστορικό έγκλημα.

Δεν θα υπήρχε σήμερα ενωμένη Ευρώπη, εάν η Γερμανία για παράδειγμα, δεν παραδεχόταν τα εγκλήματα της Ναζιστικής Γερμανίας.

Τιμώντας τη μέρα μνήμης της Γενοκτονίας των Αρμενίων **Θυμόμαστε και απαιτούμε:**

- Θυμόμαστε το μελανό αυτό ιστορικό γεγονός για την ανθρωπότητα.
- Θυμόμαστε το πόσο βάνουσος μπορεί να είναι ένας λαός έναντι ενός άλλου.
- Απαιτούμε τη διεθνή αναγνώριση του εγκλήματος.
- Απαιτούμε την αναγνώρισή του, κυρίως από το συνεχιστή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την Τουρκία.

Η αναγνώριση επίσης θα λειτουργήσει ως εργαλείο πρόληψης και παρεμπόδισης αντίστοιχων εγκλημάτων στο μέλλον.

Είναι καιρός να μάθουμε από την ιστορία. Να δημιουργήσουμε ένα ασφαλές και ειρηνικό μέλλον για τα παιδιά μας. Ειδικά και για την Κύπρο μια ειλικρινής ανασκόπηση και εξέταση των γεγονότων θα συνδράμει στον διάλογο μεταξύ των κοινοτήτων και των μειονοτήτων του νησιού για την οικοδόμηση ενός κοινού μέλλοντος, μιας κοινής πατρίδας.

Η ανθρωπότητα, τα παγκόσμια κέντρα επιρροής, οι ισχυροί της γης, οφείλουν στο λαό της Αρμενίας την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας, οφείλουν την αποτροπή της καταδίκης της ιστορίας του στη λήθη. Ελάχιστη οφειλή είναι η διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης.

Αγαπητές και αγαπητοί φίλοι,

Σήμερα θυμόμαστε την απώλεια, τον άδικο αφανισμό 1.5 εκατομμυρίου Αρμενίων. Θυμόμαστε την 24^η Απριλίου 1915, την απαρχή ενός οργανωμένου αφανισμού που κράτησε μέχρι και το 1917. Δεν ξεχνάμε όμως και τις προηγούμενες «επιχειρήσεις» εθνοκάθαρσης των Αρμενίων το 1894, το 1895, το 1896, το 1909.

Δεν χωράνε πολιτικές σκοπιμότητες όταν προβαίνουμε σε ανασκόπηση της ιστορίας. Δεν μπορεί κανείς να την εξαγοράσει και να την αλλάξει. Τέτοιες προσπάθειες και τέτοιες συμπεριφορές είναι καταδικαστέες.

Κατά τη συμμετοχή μου στο 2^ο διεθνές φόρουμ κατά της Γενοκτονίας στο Γερεβάν πέρσι τον Απρίλιο του 2016 διαπίστωσα ότι σημαντικές προσωπικότητες με τη συμμετοχή και την ενεργό τους παρουσία θέλουν να διαφωτίσουν για το ιστορικό αυτό γεγονός. Διαπίστωσα επίσης ότι ο αρμενικός λαός είναι ένας περήφανος λαός, που δεν ξεχνά την ιστορία του, που τιμά το παρελθόν του, αγαπά τον πολιτισμό του και αυτή του η αγάπη και προσήλωση στον πολιτιστικό του πλούτο είναι εχέγγυο για την επιβίωση και την άνθισή του.

Ήταν εντυπωσιακό αυτό που είδα πέρσι στο Γερεβάν, και είμαι σίγουρος πολλοί από εσάς, ένα ατέλειωτο ανθρώπινο ποτάμι, από μικρά παιδιά, νέους, γέρους, άνδρες και γυναίκες που ανέβαινα τον λόφο του μνημείου της γενοκτονίας για να αφήσουν ένα λουλούδι και ένα δάκρυ.

Η μη αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων είναι και ο λόγος της συνέχισης μιας άλλης συστηματικής γενοκτονίας σε βάρος των χριστιανικών λαών της μέσης ανατολής. Σύμφωνα με τον Ιταλό Ιστορικό Αντρεότι ο Χριστιανικός πληθυσμός της μέσης ανατολής ήταν 27% μετά το τέλος του 1^{ου} παγκοσμίου πολέμου για να φθάσει στο 4% πριν από τον πόλεμο της Συρίας και ίσως στο 1% σήμερα.

Στην νέα ταινία για την Αρμενική Γενοκτονία με τίτλο «Η Υπόσχεση» ο τούρκος αξιωματικός λέει στον Αμερικάνο ανταποκριτή «Δεν υπάρχει πόλεμος εδώ απλώς κάνουμε την εκκένωση του άμαχου πληθυσμού προς ασφαλέστερα μέρη». Τα ασφαλέστερα μέρη φυσικά, ήταν οι ατέλειωτοι τάφοι, σε ατέλειωτες πορείες φρίκης.

Έμεις και οι προγόνι μας δεν καταδιώξαμε ποτέ κανένα λέει και ξαναλέει ο νέο-σουλτάνος Ταγιπ Ερτογάν. Και τότε όλες εκείνες τις εκατοντάδες αρμένικες εκκλησίες και μοναστήρια σε όλη την Ανατόλια ποιοι τις έκτισαν? Ποιοι ζούσαν εκεί? Πως είναι δυνατό να βιάζουν την ιστορία τόσο κυνικά?

Φίλες και φίλοι,

Ζούμε σε μια περιοχή που φλέγεται, με καθημερινές ανακατατάξεις, με σχέσεις και συμμαχίες σε κινούμενη άμμο, με γεωπολιτικά δεδομένα ασταθή όσο ποτέ.

Ας κοιτάξουμε τον χάρτη γύρω μας, Συρία, Τουρκία, Ιράκ, Λίβανος, Ισραήλ, Αίγυπτος ... οι αλλαγές είναι συγκλονιστικές, πάνω σε αυτές να κτίσουμε ένα πλαίσιο που θα μας ευνοήσει. Η ιστορία δεν μπορεί να περιμένει. Ζούμε τις εκκρεμότητες τους 1^{ου} παγκόσμιου πολέμου.

Ο Ερτογάν αμφισβητεί ξανά και ξανά την συνθήκη της Λοζάνης. Όταν αμφισβητείς την συνθήκη τη Λοζάνης είναι σαν να ανοίγεις την πόρτα του φρενοκομείου, εξάλλου η μόνη εναλλακτική συνθήκη σε αυτήν της Λοζάνης είναι η συνθήκη των Σεβρών. Ας το θυμούνται αυτό οι Νεότουρκοι.

Κοσμογονικές ανατροπές είναι προ των πυλών. Τα συμφέροντα είναι μεγάλα, ποικιλώνυμα και ποικιλόμορφα και εμείς πρέπει να τα αντιληφθούμε σωστά και γρήγορα. Οι ενεργειακές πλουτοπαραγωγικές πηγές της ανατολικής Μεσογείου, ανατρέπουν τα δεδομένα και ανοίγουν προοπτικές, δημιουργώντας ιστορικά παράθυρα.

Θα πρέπει, να αντιληφθούμε, εμείς οι λαοί της περιοχής, ότι οι σημερινές ιστορικές ανακατατάξεις, αν και εμπεριέχουν κινδύνους, δημιουργούν και ιστορικές ευκαιρίες. Γι' αυτό, η αισιοδοξία που μας μεταδίδουν οι μεγάλες στιγμές της ιστορίας μας, δεν είναι μια απατηλή και υπερφίαλη ελπίδα. Είναι μια «πεπαιδευμένη ελπίδα» που ενθαρρύνει την προσπάθεια για το φαινομενικά ανέφικτο και το καθιστά προσεγγίσιμο. Δεν είμαστε μόνοι, η Τουρκία δεν είναι ανίκητη.

Σήμερα ξυπνάνε οι μνήμες στην μικρα-ασία, στο πόντο, και την Ανατόλια. Όλοι ξέρουμε ότι το τουρκικό κράτος θεμελιώθηκε με την βία, με το αίμα αθώων ανθρώπων, με μαζικές δολοφονίες, με μαζικούς διωγμούς, κλοπές, και οργανωμένες ληστείες. Όσο οι σημερινές ηγεσίες της Τουρκίας θα αρνούνται την αναγνώριση των Ιστορικών γεγονότων, τόσο οι ίδιες αυτές ηγεσίες θα συνεχίζουν να έχουν τα χέρια τους βαμμένα με το αίμα της γενοκτονίας του 1915.

Οι μεγάλες σημαίες και τα τεράστια σύμβολα που οι τουρκικές ηγεσίες προωθούν συστατικά στην Τουρκία και στα κατεχόμενα προέρχονται από το ιστορικό εθνικό κόμπλεξ που δεν μπορούν να ξεπεράσουν γιατί απλούστατα ζουν ... και το ξέρουν ... σε κλεμμένη γη...

Η Ιστορία χρωστά στο αρμενικό έθνος, και πλησιάζει η ώρα που θα ξοφλήσει το χρέος της.

Ο Γάλλος μυθιστοριογράφος και κριτικός Ανατόλ Φρανς είχε πει το 1916: **«Η Αρμενία πεθαίνει, αλλά θα επιβιώσει. Το λίγο αίμα που έμεινε είναι πολύτιμο. Είναι αίμα που θα δώσει ζωή σε μια ηρωική γενιά. Ένα έθνος που δεν θέλει να πεθάνει. Δεν πεθαίνει¹.»**.

¹ Armenia is dying, but it will survive. The little blood that is left is precious blood that will give birth to a heroic generation. A nation that does not want to die, does not die.

Φίλες και φίλοι,

Η Αρμενία επιβίωσε. Ο λαός της, είναι ένας λαός που σέβεται την ιστορία και τιμά το παρελθόν του και για αυτό έχει διάρκεια, παρόν και μέλλον.

Εκ μέρους του Πανεπιστημίου Κύπρου, σας ευχαριστώ θερμά για την πρόσκληση στη σημερινή εκδήλωση μνήμης.

Με το συναπάντημά μας σήμερα μνημονεύουμε αυτούς που έφυγαν και καλούμαστε με τις δράσεις μας, με εγρήγορση και προ-ορατικότητα να αντιδρούμε σε ενέργειες και πράξεις που υποκινούν το μίσος και τη βία.

Να θυμάστε πάντα ότι η «Η σκοτεινότερη ώρα είναι πριν την αυγή»!

Σας ευχαριστώ.